

Svenska missionsrådets policy mot korrupktion och alla former av sexuellt utnyttjande, övergrepp och trakasserier

Denna policy antogs av SMR:s styrelse 2010-03-11 och har därefter reviderats. Vid senaste revideringen, som SMR:s styrelse godkände 2024-05-21, lades bland annat avsnitt om sexuellt utnyttjande, övergrepp och trakasserier till.

1. Inledning

1.1 Övergripande mål med policyn

Den här policyn beskriver Svenska missionsrådets (SMR) syn på korrupktion och sexuellt utnyttjande, övergrepp och trakasserier (SEAH¹) och hur vi ska arbeta för att bekämpa dessa former av maktmissbruk. Genom att bedriva ett systematiskt antikorrupktionsarbete och arbete mot SEAH vill SMR skapa kunskap om och främja förebyggande åtgärder som gör det svårare att begå misstag, göra det lättare att spåra fel och att vidta relevanta åtgärder.

1.2 Policyns omfattning

Policyn gäller SMR:s anställda, förtroendevalda, anlidade konsulter, volontärer och andra aktörer som förknippas med SMR. Dessutom ska SMR:s medlemsorganisationer tillämpa policyn i det utvecklingssamarbete för vilket de tar emot bidrag via SMR, det vill säga Sidabidrag eller andra bidrag som SMR förmedlar. Det innebär att arbeta efter, och föra vidare i nästa led, tillämpliga delar av policyns innehåll. Policyn ligger också till grund för SMR:s uppförandekod för anställda och förtroendevalda samt SMR:s handlingsplan mot korrupktion och SEAH.

1.3 Policyns process

Den ursprungliga policyn arbetades fram i ett samarbete mellan SMR:s kansli och medlemsorganisationer. Policyn med de revideringar som görs vid uppdateringar antas av SMR:s styrelse och gäller tills vidare.

¹ Från engelskans Sexual Exploitation, Abuse and Harassment.

1.4 Bakgrund och motivering till policyn

Korruption, SEAH och annat maktmissbruk medför negativa effekter på flera nivåer. För samhället utgör det ett allvarligt hinder för hållbar utveckling och drabbar särskilt personer som lever i fattigdom. Korruption, SEAH och annat maktmissbruk demoraliserar politiska och demokratiska system, underminerar och i vissa fall kränker respekten för mänskliga rättigheter och snedvrider resursfördelningen och konkurrensen. Samtidigt bidrar dåligt utvecklade demokratiska institutioner och en ineffektiv statsapparat till att korruption och annat maktmissbruk tillåts breda ut sig. För utvecklingssamarbetet innebär korruption, SEAH och annat maktmissbruk mindre effektivitet och att människor som lever i fattigdom och utsatthet inte nås av insatserna. Därtill bidrar SEAH till fysiskt och psykiskt lidande och kan i vissa fall leda till livslångt trauma för de utsatta.

För svenskt folkrörelsebistånd, dit SMR och medlemsorganisationerna räknas, kan korruption, SEAH och annat maktmissbruk innebära att medborgarnas förtroende och givande minskar. Korruption, SEAH och annat maktmissbruk är en del av många människors vardag och här är inte SMR, medlemsorganisationerna eller deras samarbetspartner förskonade, vare sig för externa eller interna korrumpierande krafter. De pengar och den status som biståndet innebär riskerar att medverka till korrupta, illegala och otillbörliga beteenden. Därför är korruption, SEAH och annat maktmissbruk skadligt för såväl utvecklingssamarbetet i stort som för organisationerna i Sverige och i samarbetsländerna.

Utvecklingssamarbete kan också utgöra en möjlighet att minska korruption, SEAH och annat maktmissbruk. Därför måste SMR, medlemsorganisationerna och deras samarbetspartner fortsätta sitt långsiktiga arbete kring värderingar och attityder, mot orättfärdiga strukturer och destruktiva beteenden, samt för att vidareutveckla och stärka interna rutiner och system som gör att korruption, SEAH och annat maktmissbruk kan förebyggas, upptäckas och åtgärdas.

SMR:s policy mot korruption och alla former av sexuellt utnyttjande, övergrepp och trakasserier utgår från SMR:s värdegrund där tanken om ett ansvarsfullt förvaltarskap är central och där vi tar ansvar för varandra och den värld vi lever i, och där varje individ är skapad till Guds avbild och har ett lika och okränkbart människovärde. Enligt kristen tro är människan skapad till att göra det som är gott och rätt och med uppdraget att ta gemensamt ansvar för skapelsen. Korruption, SEAH och annat maktmissbruk undergräver allvarligt den tillit som måste finnas mellan oss människor för att vi tillsammans ska kunna arbeta för ett gott och rättvist samhälle. Bibeln talar inte bara om korruption som något orätt i sig, utan lyfter också fram hur korruption i synnerhet drabbar de av oss som lever i utsatthet och fattigdom. Därför är arbetet mot korruption, SEAH och annat maktmissbruk också en viktig del av kampen mot fattigdom och orättvisor i världen.

I SMR:s uppdrag samverkar dels SMR:s egen operativa verksamhet som missionsråd och bidragsförmedlande strategisk partnerorganisation (SPO) till Sida, dels medlemsorganisationernas och deras samarbetsorganisationers insatser internationellt och i Sverige. Samtliga led förväntas ta ansvar för sitt arbete gentemot olika aktörer. Det innefattar att ha en tydlig värdegrund, att ha kapacitet och system för att planera, följa upp, utvärdera och dokumentera resultat samt ha ändamålsenliga system och rutiner för internkontroll. Alla dessa delar är viktiga för att förebygga, upptäcka och åtgärda korruption, SEAH och annat maktmissbruk i alla dess former.

SMR står bakom rekommendationen om att utrota SEAH i utvecklingsarbetet och det humanitära biståndet, som OECD-DAC antog 2019².

2. SMR:s syn på korruption

2.1 Definition

Det finns många sätt att definiera vad korruption är. SMR väljer en bred definition där korruption utgör en form av maktmissbruk.

Med korruption avser SMR missbruk av resurser, förtroende, makt och/eller position för att nå otillbörlig vinning för egen, en närståendes eller en grupps del. Vinningen kan inkludera ekonomiska såväl som andra fördelar, exempelvis ökat inflytande, förbättrat rykte, politiskt erkännande, väljarröster och sexuella eller andra tjänster. Fördelar som kan erhållas i utbyte mot mat, husrum, skydd eller annat. Men korruption kan även innebära underlåtenhet att vidta en åtgärd, exempelvis att inte anmäla en misstänkt person.

Följande exempel inkluderar SMR i begreppet korruption:

- **Favorisering och nepotism:** Att favorisera en person eller grupp på andras bekostnad.
- **Mutor och bestickning:** Att begära och/eller ta emot otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning är att göra sig skyldig till mutbrott. Att lämna eller erbjuda otillbörlig belöning är att göra sig skyldig till bestickning.
- **Förskingring:** Att ta/behålla anförtrodd egendom som personen är skyldig att ge vidare eller redovisa för, vilket innebär ekonomisk skada för den som utsätts samt vinning för någon annan.
- **Utpressning:** Att med olaga tvång förmå någon annan till handling eller underlåtenhet som innebär ekonomisk, sexuell eller annan skada för den som blir tvingad och motsvarande vinning för någon annan.
- **Jäv:** Att handlägga eller besluta i ett ärende som angår eller medför nytta för en själv eller nära anhörig, alternativt skada för någon annan.

² [DAC Recommendation on Ending Sexual Exploitation, Abuse and Harassment in Development Co-operation and Humanitarian Assistance: Key Pillars of Prevention and Response](#)

- **Penningtvätt:** Att med legala ekonomiska transaktioner dölja eller omsätta pengar eller andra tillgångar från brottslig verksamhet.
- **Illegal finansiering av politiska partier:** Att i hemlighet finansiera politiska partier där lagstiftning förbjuder sådan finansiering.

2.2 Riskområden

Risken för korruption finns i alla sammanhang, men det finns särskilda risker i samband med utvecklingsinsatser. Följande är särskilt viktiga att betona:

Exempel på externa risker

- Krig och konflikt.
- Utvecklingsprojekt som bedrivs i länder med hög förekomst av korruption.
- Svagt utvecklade demokratier och bristande transparens.
- Låg ekonomisk tillväxt och ojämnt fördelat ekonomiskt välstånd.
- Svagt utvecklade civila samhällen och bristande mediebevakning.
- Vid upphandlingar av varor eller tjänster.

Exempel på interna risker

- Omfattande kontanthantering i en organisation eller ett projekt.
- När Sidabidraget utgör en stor del av samarbetspartners ekonomi.
- Nära vänskapsband mellan kolleger och/eller representanter för de avtalande parterna.
- Att kontrollen av hur regelverk och dokumentation följs ersätts av ett alltför stort förtroende för medarbetare.
- Bristande interna rutiner, policyer och regler.
- Brist på regelbundna relevanta utbildningar och kompetensutveckling.

2.3 Varningssignaler

Korruption upptäcks vanligen när någon reagerar på varningssignaler. Här är några exempel på varningssignaler:

- Bristande transparens i organisationen eller projektet.
- Otydliga eller bristande strukturer för ansvarstildelning och ansvarsutkrävande i organisationen eller projektet.
- En mycket dominerande och karismatisk ledare för organisationen eller projektet.
- All makt är samlad till en eller ett fåtal personer i organisationen.
- Avsaknad av medinflytande av medarbetare och rättighetsbärare.
- Organisationen gör inga konsoliderade årsredovisningar.
- Projektbudgetar är otydliga och svåra att relatera till planerade aktiviteter.
- Rapporter kommer sent och är otydliga.
- Den som är ekonomiansvarig har otillräcklig kompetens.
- Frågor besvaras undvikande.

- Tips och rykten om otillbörligheter kommer från olika, från varandra oberoende, håll.

3. SMR:s syn på sexuellt utnyttjande, övergrepp och trakasserier (SEAH)

3.1 Definition

SMR ser sexuellt utnyttjande, övergrepp och trakasserier (SEAH) som en särskild form av maktmissbruk som på vissa sätt särskiljer sig från SMR:s syn på korruption. Likt korruption utgör SEAH ett allvarligt hinder för hållbar utveckling i samhället och underminerar respekten för mänskliga rättigheter. Till skillnad från korruption grundar sig SEAH ofta i strukturell ojämlikhet kopplad till kön, genus, sexuell läggning och socio-ekonomisk status, och arbetet mot SEAH har ett tydligare fokus på säkerhet, konfidentialitet, respekt och icke-diskriminering gentemot SEAH-utsatta överlevare/offer.

Sexuellt utnyttjande innebär faktiskt, eller försök till, utnyttjande av person i utsatt ställning, såsom utbyte av mat, pengar, husrum, skydd eller dylikt mot sexuella tjänster.

Sexuella övergrepp innebär fysiskt våld, eller hot om våld, av sexuell natur.

Sexuella trakasserier är en form av diskriminering och innebär verbalt, icke-verbalt eller fysiskt uppträdande av sexuell natur som kränker, eller syftar till att kränka, en persons värdighet. Det är den utsatte som avgör om beteendet eller handlingarna är oönskat och därmed kränkande.

3.2 Riskområden

Risken för SEAH finns i alla sammanhang, men det finns särskilda risker i samband med utvecklingsinsatser. Utöver de som nämns under föregående kapitel om korruption, är följande särskilt viktiga att betona:

Exempel på externa risker

- Låg nivå av jämställdhet och genusrättvisa.
- Hög nivå av diskriminering.
- Låg respekt för kvinnors och barns rättigheter.

Exempel på interna risker

- Kontorsrum och lokaler utan insyn eller fönster.
- Transport- och boendeform vid resor.
- Avsaknad av klagomålsmekanismer för insatsens personal, rättighetsbärare och målgrupper.
- Avsaknad av policy för barns skydd och säkerhet.
- Brist på efterlevnad av uppförandekod för personal

3.3 Varningssignaler

- Stark tystnadskultur
- Förlöjligande eller förnedrande jargong om utseende eller beteende.
- Låg tillit mellan medarbetare och chefer.

4. Principer och förhållningssätt för antikorrupsionsarbete och arbete mot SEAH inom SMR

Tillämpningen av följande principer kan i vissa fall leda till problem genom att verksamhet försenas, försvåras eller inte går att genomföra. I jämförelse med den skada som korruption och annat maktmissbruk orsakar samhällen, organisationer och individer är det dock konsekvenser som SMR är beredd att acceptera.

Här följer SMR:s principer och förhållningssätt när det gäller korruption och SEAH.

4.1 Öppenhet och transparens

SMR, medlemsorganisationerna och deras samarbetspartner ska eftersträva öppenhet och transparens i sin verksamhet.

Öppenhet när det gäller policyer, strategier, planer, beslut, rapporter och finansiella frågor är avgörande för möjligheterna att bekämpa korruption. Med insyn stärks kontrollen och förutsättningen för förtroende ökar hos anställda, de olika aktörerna i kedjan och de människor som verksamheten ytterst är till för.

Tilldelning och utkrävande av ansvar

Ansvariga personer ska kunna ställas till svars för sina handlingar. För att kunna utkräva detta ansvar är det viktigt med tydliga och väl dokumenterade strukturer för ansvar och mandat samt system som möjliggör spårande av såväl misstag som medvetet begångna fel. SMR:s system för klagomålshantering utgör en del av systemet för att rapportera korruptions- och SEAH-misstankar.

Alla relevanta aktörer i samarbetskedjan, inklusive de avsedda målgrupperna, ska ha ett ägarskap och inflytande över planeringen, genomförandet och uppföljningen i projektsamarbetet.

Arbeta förebyggande

Att arbeta och verka förebyggande är en stor del i arbetet mot korruption och SEAH. Där vi kan stävja och förebygga risker finns så mycket att tjäna för alla parter. Läs mer i SMR:s handlingsplan mot korruption och SEAH.

Aldrig acceptera!

SMR:s förtroendevalda och anställda ska inte skapa förutsättningar för korruption eller SEAH, genom att delta i förnedrande jargong, eller begära eller ta emot något som kan definieras som korruption eller SEAH. SMR accepterar inte heller korruption eller SEAH i insatser som vi finansierar.

För SMR och dess medlemsorganisationer gäller svenska lagar och regler, även vid arbete i andra länder. När pengar har utbetalats till en avtalsbindande part som är registrerad i ett annat land, gäller det landets lagar. Dessutom ska relevanta regler och traditioner i det landet följas och respekteras, men det får aldrig vara en ursäkt för ett korrupt eller på annat sätt oetiskt, kränkande eller opassande uppförande.

Alltid agera!

SMR:s personal, förtroendevalda och medlemsorganisationer ska alltid agera vid tips, varningssignaler och misstänkta incidenter enligt SMR:s handlingsplan mot korruption och SEAH. Det innebär i första hand att rapportera till närmsta chef och ta reda på mer utan att överreagera och skapa onödig ryktesspridning. Vid misstänkta fall av SEAH är det viktigt att i rapporteringen tillämpa ett tydligt fokus på säkerhet, konfidentialitet, respekt och icke-diskriminering gentemot den SEAH-utsatta överlevaren/offret. Rapportering ska ske på ett sätt som inte riskerar säkerheten för någon berörd person. Vid misstanke om brott ska polis normalt alltid informeras.

SMR genomför en eventuell utredning efter beslut i enlighet med handlingsplanen. Vi ska erbjuda såväl interna som externa tipsare anonymitet och, vid behov, andra säkerhetsåtgärder. Samma rutiner för bedömning av ärendet gäller oavsett om informationen kommer via SMR:s formella system för klagomålshantering eller på annat sätt från en anställd eller från en anonym tipsare.

Alltid informera!

Att agera innebär i första hand att informera ansvarig inom SMR om misstankar om korruption eller SEAH. För misstankar inom SMR ska ekonomi- och stabschef, som ansvarar för antikorrupsionsarbetet, informeras. Gäller det misstankar i insatser med Sidamedel ska i första hand Enhetschefen för Vidareförmedlingen informeras. Det är också alltid möjligt att vända sig direkt till generalsekreteraren.

Även SMR:s medlemsorganisationer har en skyldighet att informera SMR, och gör så vanligtvis till sin organisationsansvarige handläggare eller controller men kan göra det till vem som helst inom SMR. Informationen kan i första kontakt vara kort och vag, men bör snarast förtydligas i information om vad som har hänt, vidtagna åtgärder och vad de planerar att göra. SMR ansvarar för att informera Sida utan dröjsmål.

En enskild person ska som regel informera sin närmsta chef (eller annan i enlighet med organisationens handlingsplan) inom sin egen organisation i händelse av korruptions- eller SEAH-misstankar. Om personen inte får gehör inom sin egen organisation ska misstankar rapporteras till den organisation som stöder insatsen, det vill säga medlemsorganisationen, SMR eller Sida.

5. Riktlinjer för arbete mot korruption och SEAH inom SMR

5.1 Handlingsplan

SMR:s arbete med att hantera korruption och SEAH sker på flera olika plan och inom olika delar i verksamheten.

Rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda korruptions- och SEAH-misstankar, avvikelseärenden och klagomålshantering finns beskrivna i SMR:s handlingsplan mot korruption och SEAH. För att ge möjlighet för bland annat visselblåsare att rapportera korruptions- eller SEAH-ärende till SMR i de fall då medlemsorganisationens eller samarbetspartnerns ledning inte hanterar ärenden inom sina egna organisationer finns SMR:s klagomålshanteringssystem, se dokumentet SMR:s riktlinjer för klagomålshantering.

SMR har även en intern handlingsplan för SMR:s kansli mot kränkande särbehandling, trakasserier och sexuella trakasserier, som antogs 2020.

Värderingsarbete och kompetensutveckling

SMR:s kansli ska kontinuerligt bearbeta etiska dilemman och värderingsfrågor, inom kansliet och tillsammans med medlemsorganisationerna. Vi ska regelbundet erbjuda utbildningstillfällen, för att öka kunskapen om hur korruption och SEAH kan bekämpas.

Öppenhet, delaktighet och transparens

SMR ska ha en öppen och transparent miljö när det gäller policyer, strategier, planer, beslut, rapporter och finansiella frågor. SMR:s styrdokument ska finnas tillgängliga för anställda, och för medlemsorganisationer och samarbetspartner.

Avtal och mallar

SMR:s avtal, mallar och andra relevanta dokument ska anpassas så att de tar hänsyn till, underlättar och stöder arbetet med att bekämpa korruption och SEAH.

Nätverk och kurser

SMR ska om möjligt delta i relevanta nätverk och kurser för erfarenhetsutbyte, kompetenshöjning och lärande om antikorruption och SEAH.

6. Kommunikation och uppföljning

6.1. Tillämpning

Internt

SMR:s generalsekreterare har utsett ekonomi- och stabschef att ansvara för att samordna och följa upp implementeringen av denna policy och den relaterade handlingsplanen. Till sin hjälp har ekonomi- och stabschefen ett avvikelseteam, bestående av avvikellesamordnare och controller, som ansvarar för att hantera inkomna tips som rör utvecklingssamarbetet, samordna pågående ärenden, föra dialog med medlemsorganisationen och andra aktörer involverade i utredningen, förbereda dokumentation till Sida, samt dokumentera processen. Ekonomi- och stabschef fattar beslut i samråd med Enhetschefen för Vidareförmedlingen om utredning, stoppade utbetalningar, och/eller andra åtgärder vid misstänkta eller upptäckta fall av korruption eller SEAH. Ekonomi- och stabschef ansvarar för utredningar som rör anställda på SMR och att arbetet mot korruption och SEAH alltid finns med som en del i SMR:s verksamhetsplanering.

Varje enhetschef ansvarar för att inom sitt ansvarsområde säkerställa att medarbetarna känner till SMR:s policy. Varje anställd ansvarar för att tillämpa policyn i verksamheten. Det innebär att agera i enlighet med policyn samt vara vaksam på och rapportera incidenter och misstänkt korruption eller SEAH enligt gällande rutiner.

Externt

SMR:s medlemsorganisationer ska tillämpa policyn i det av SMR-finansierade utvecklingssamarbetet. Det innebär att arbeta efter, och föra vidare i nästa led, tillämpliga delar av policyns innehåll. Det innebär också att informera SMR om misstänkta incidenter, och föra dialog med SMR:s avvikellesamordnare om sin hantering av ärendet och de åtgärder de har vidtagit. Medlemsorganisationerna bör använda SMR:s policy till dess att de har utarbetat och antagit en egen policy. Därefter ska medlemsorganisationerna följa sin egen policy tillsammans med tillämpliga delar i avtalen med SMR.

6.2. Kommunikationsplan

Policyn publiceras på SMR:s hemsida på svenska och engelska. SMR ska regelbundet erbjuda seminarier för att främja att policyn integreras i SMR:s och medlemsorganisationernas arbete. Vid kontakt med media och andra intressenter träffas generalsekreterare, SMR:s pressansvarige, och utredningsansvarig (alltså avvikellesamordnare alternativt ekonomi- och stabschef) för att diskutera vilken information som kan lämnas ut och vilka risker som finns inom det enskilda ärendet. Vid ärenden med stort allmänintresse ska det göras en särskild kommunikations- och pressplan.

6.3. Uppföljning och utvärdering

Policyn ska revideras vid behov. Väsentliga förändringar ska utvärderas av SMR:s ledningsgrupp och antas av SMR:s styrelse. Ekonomi- och stabschef, som ansvarar för implementeringen av policyn, arbetar tillsammans med avvikelseteamet (avvikelsesamordnare och controller) och andra representanter från SMR:s kansli, vid uppföljning och utvärdering av policyn.

Läs mer om våra metoder och verktyg gällande antikorrupcion och avvikelshantering på lärplattformen Fabo:

Anti-korrupcion: https://fabo.org/smc/smc_anticorruption

Avvikelsehantering: https://fabo.org/smc/smc_deviation